

ALLMÄNTANDVÅRD ELLER SPECIALISTTANDLÄKARE – VART SKA MITT BARN GÅ?

**TANDEXPERT
GUNILLA
KLINGBERG
SVARAR PÅ
FRÅGOR OM
TANDVÅRD.**

Lästips

Titel: Lilla Bembändeboken
Förlag: Mun-H-Center förlag
Tryckår: 2004
ISBN: 91-973028-4-8

Gunilla Klingberg

Ågrenskas experter ger svar på frågor om barn med sällsynta funktionsnedsättningar. Denna gång är det Gunilla Klingberg, docent och övertandläkare, som svarar.

För barn kan man som förälder välja vilken tandvårdsklinik man vill att barnet ska gå på – antingen inom Folk-tandvården eller en privat tandklinik (allmäntandvård). Här får man hjälp med den vanliga tandvården: undersökningar, förebyggande behandlingar, lagningar med mera.

Det finns också specialisttandvård för barn och ungdom (pedodonti) i de flesta landstingen. Tandreglering (ortodonti) är en annan specialitet i tandvården som kan vara aktuell för barn. För tandvård på specialistklinik behövs remiss som kan skrivas av barnets tandläkare eller läkare.

1. Vad är då bäst för barnet?

Svar: För de flesta barn fungerar tandvårdssomhändertagandet på vanlig tandklinik i allmäntandvården bra. Vid behov kan tandläkaren konsultera specialistklinik och ibland är specialisttandvården med och gör upp behandlingsplan för barnet. För barn med komplicerad sjukdom eller funktionsnedsättning är det vanligt att specialisttandläkare (pedodontist) träffar barnet någon eller några gånger. Beroende på barnets behov bestämmer man var behandlingen bör ske.

Om det skulle vara problem att genomföra en behandling, eller om barnet har speciella behov kan tandvården istället ske på specialistklinik för pedodonti.

Tre kompetenscentra

Det finns också tre odontologiska kompetenscentra i landet med inriktning på ovanliga diagnoser – Mun-H-Center i Göteborg; <http://mun-h-center.se>, Kompetenscenter i Jönköping; www.lj.se/oi och i Umeå Kunskapscentrum i norr www.umu.se. Här kan patienter, föräldrar, tandvårdspersonal med flera få hjälp med information om olika munhälsa och munfunktion vid olika diagnoser och här finns också mycket kunskap om olika hjälpmedel för munvård, för att äta med mera.

Det är viktigt att tandvården har god kännedom om barnets diagnos och vad den innebär för munnen. Målet ska vara att barnet är frisk i munnen och därför är förebyggande tandvård särskilt viktigt. Barn med sjukdom eller funktionsned-

sättning behöver komma till tandklinik lite oftare för kontroll, tandrengöring, fluorbehandling och information/instruktion om hur man kan sköta sin mun och sina tänder.

Många sjukdomar och funktionsnedsättningar påverkar munnen, munnens funktioner och tänderna. Det kan handla om att barnets sjukdom eller funktionsnedsättning gör att barnet behöver äta annan mat, att det behöver äta oftare, eller att det är svårt att sköta barnets tandvård. Olika mediciner kan också påverka mun och tänder. Ibland påverkas emalj, tänder, bett eller funktioner som att äta, tala med mera. Detta är något man behöver diskutera med barnets tandläkare.

2. Hur kan jag förbereda inför tandläkarbesök?

Svar: För att tandvården ska kunna förbereda sig inför mötet med en patient med funktionsnedsättning behöver den information. Därför är det bra om föräldrarna kontaktar tandläkaren, till exempel på telefon, innan besöket för att informera om barnet. Detta är särskilt viktigt om barnet inte varit på kliniken innan och i de fall det inte skickats någon remiss för tandvård. Berätta vad barnet har för medicinsk diagnos och informera gärna om det är något speciellt tandvårdspersonalen behöver veta om barnet. Det kan handla om saker som barnet är rädd för, om man behöver något särskilt för att kunna kommunicera med barnet, berätta om barnets styrkor, vad barnet är bra på och vad det gillar. Det är också viktigt att berätta om det varit problem vid tidigare besök och vad det i så fall berott på.

Bildstöd och berättelser

Många tandkliniker använder hjälpmedel som bildstöd eller sociala berättelser för att underlätta för barnet vid besöket. Det här är bra hjälp vid vissa neuropsykiatriska problem eller utvecklingsstörning. Tandvården kan skicka bilder på hur det ser ut på mottagningen, foton av de personer som barnet ska träffa liksom på de instrument som ska användas. Genom att i förväg titta på bilderna och få berättat för sig vad som ska hända ges barnet möjlighet att förbereda sig inför besöket och barnet får också information om vad som kommer att ske. Vid besöket använder man bilderna för att berätta vad som ska ske.

Rätt till extra ekonomiskt stöd

Alla barn och ungdomar har fri tandvård till och med det år de fyller 19 år. Därefter har personer med vissa funktionsnedsättningar rätt till extra

ekonomiskt stöd för sin tandvård. Man kan läsa mer om detta på Råd om vård på webb och telefon (www.1177.se). På webbsidan finns

information under avsnittet Rätt till särskild tandvård. På samma webbsida finns annan bra information om mun och tänder.

Olika barn behöver olika slags bilder. Det kan därför vara bra att föräldrarna besöker tandklinik utan barnet på ett första besök där man träffar tandläkaren, lär känna lokalerna och tillsammans gör upp om hur man bäst kan gå till väga vid barnets besök. En stor fördel med ett sådant besök är att tandläkaren kan gå igenom barnets medicinska problem, medicineringar etcetera. Det är ju något som tandläkaren måste göra innan undersökningen och i många fall är det bra att barnet inte är med.

3. Mitt barn är oroligt och klarar inte av att få tandbehandling, vad kan man göra?

Svar: Egentligen är det fullt naturligt och sunt för ett barn att vara lite rädd och avaktande när hon eller han kommer till

tandvården första gången eller när barnet träffar en ny tandläkare. På samma sätt är det förståeligt att ett barn inte vill vara med om en behandling som barnet inte förstår eller om barnet inte känner att det har kontroll över vad som ska hända, eller om det är obehagligt eller skulle göra ont. Tandvården har ett stort ansvar att hjälpa barnet eller ungdomen att känna sig trygg och att kunna klara undersökningen eller behandlingen. Just tid att lära känna varandra och att våga lita på den som behandlar är viktigt. Men ibland finns inte tiden. Ett exempel är när man råkar ut för en tandskada och måste få hjälp akut.

I de fall det uppstått problem, barnet kanske känner rädsla eller vill inte få tandbehandling, är det viktigt att man först av allt diskuterar detta med tandläkaren. Ibland behövs remiss till specialistklinik för pedodonti. Tandvården kan erbjuda

olika slags hjälp. Det kan handla om att låta barnet skolas in lite långsammare till behandling. Medicinering med lugnande medicin eller lustgas kan vara en hjälp för vissa barn. Även här används bilder eller sociala berättelser. För en del barn, särskilt om barnet har autism, kan man med fördel skola in med hjälp av flera små kort besök efter varann under en halvdag. Detta kallas ofta Tuseninlärning och man brukar behöva upprepa inskolningen ett par gånger innan barnet klarar av en ordentlig undersökning av tandläkare. För en del barn krävs sövning för tandundersökning eller tandbehandling. Detta går ibland att samordna när barnet sövs för något annat.

Gunilla Klingberg
 Docent, övertandläkare i pedodonti
 Mun-H-Center, Göteborg
www.mun-h-center.se